

Tjaša Markežič

Prva gimnazija Maribor

Trg generala Maistra 1, 2000 Maribor

tjasa.markezic@prva-gimnazija.org

IZLASTNOIMENSKI FEMINATIVI V SLOVENŠČINI: POIMENOVANJA PREBIVALK

Prispevek prikazuje analizo 2420 poimenovanj za prebivalke. Med temi je 1849 (76 %) tvorjenih z dodajanjem ženskospolskega priponskega obrazila samostalnemu moškega spola, preostalih 571 (24 %) pa z zamenjavo moškospolskega obrazila. Najpogostejše ženskospolsko priponsko obrazilo je bilo *-ka*, ki se je pojavilo 2331-krat (96 % zbranih besed), sledi obrazilo *-inja* s 65 pojavitvami (3 %), nato *-ica* z 20 (0,8 %), feminativna priponska obrazila *-ca*, *-kinja*, *-anka*, *-evka* pa so zastopana s po enim konkretnim primerom.

1. Teoretična izhodišča obravnave feminativov

Slovenska slovnica feminative definira kot ženski par moškemu in jih obravnava znotraj inačenjske (modifikacijske) izpeljave,¹ kot produktivna pa navaja naslednja priponska obrazila s primeri: *-a* (*gospa*), *-ica* (*gospodarica*), *-ja* (*županja*), *-ulja* (*volkulja*), *-inja* (*biologinja*), *-ka* (*garderoberka*), *-ovka* (*pekovka*) in *-ična*² (*gospodična*) (Toporišič 2004:183). Novejše raziskave pa kažejo, da so feminativi tvorjeni tudi z nekaterimi drugimi priponskimi obrazili, npr. *-arka* (*kemičarka*), *-esa* (*poetesa*), *-evka*³ (*ribičevka*) (Markežič 2012:132–135). Feminativi se v slovenščini lahko tvorijo na dva načina:

¹ Poimenovanja ženskih oseb sodijo med nemedifikacijske izpeljanke, kadar gre za biološko (*dojilja*) ali sociološko zaznamovanost (*perica*) in tvorjenke ženskega spola za živali, če ni moškospolskega ustreznika (*brenčalka*) (Stramljič Breznik 2004:18).

² V resnici gre za dodajanje priponskega obrazila *-na* k moškospolskemu poimenovanju (npr. *grofič* – *grofič-na*).

³ S sinhrono ravni se sicer priponi *-ov*, po preglasu *-ev*, obravnava kot eno in isto osnovo.

- a) z dodajanjem ženskospolskega obrazila tvorjenkam moškega spola – dodajalna feminativna obrazila je mogoče razvrstiti glede na to, s katerimi tipičnimi soglasniškimi izglasji moškospolskih obrazil se družijo; tako se priponski obrazili *-a* in *-na* najpogosteje dodajata obrazilom, katerih v izglasju je *-č* (*gostača, gospodična*); *-ica* tistim s *-č, -lj* in *-r* (*beračica, braniteljica, bobnarica*); *-inja* se družijo s podstavami ali obrazili moškospolskih tvorjenk s *k, g, h* v izglasju (*prerokinja, varuhinja, boginja*); *-ka* se lahko dodaja obrazilnim izglasjem na *-č, -d, -j, -r, -t, -v* (*brusačka, doktorandka, čuvajka, balinarka, absolventka, detektivka*);
- b) z zamenjavo celotnega ali le izglasnega dela moškospolskega obrazila z ženskospolskim ob isti podstavi: priponsko obrazilo *-ica* najpogosteje zamenjuje *-ik* (*dolžnica*), *-ka* pa moškospolsko obrazilo *-ec* (*borka*) (Stramljič Breznik 1994/95:289, Markežič 2018:62, Korošec 1998:77–79).⁴

Feminativi lahko izhajajo iz občnoimenske ali lastnoimenske podstave; pri slednji lahko govorimo o priimkovnih feminativih⁵ (*Markežička*) ali poimenovanjih prebivalk (*Mariborčanka*).

2. Poimenovanja prebivalk v slovenskih slovnica skozi zgodovino

Prvič zasledimo ženskospolsko vzporednico k poimenovanju za prebivalca v Bohoričevi slovnici *Zimske urice proste*, a le z enim konkretnim primerom *Lublančica* k moškospolskemu *Lublančiču*, pri čemer obrazilo

⁴ V prispevku feminine glede na način tvorbe obravnavamo kot dodajalne oziroma zamenjevalne, a o tem v sodobni slovenski besedotvorni teoriji ni enotnega mnenja. Vidovič Muha namreč zavrača po besedotvornem delu v *Slovenski slovnici* očitno podrejanje tvorbe poimenovanj za ženske osebe poimenovanjem za moške, ko gre za vzporedno tvorbo (z zamenjavo moškospolskega priponskega obrazila z ženskospolskim), npr. *pravnica, zdravnica, delavka* (2003:180). Tradicionalno besedotvorje feminine uvršča med modifikacijske tvorjenke, a Vidovič Muha ugotavlja, da jih »verjetno lahko obravnavamo kot navadne izpeljanke iz samostalnika z besedotvornim pomenom 'nosilka povezave'« (Vidovič Muha 1997:71). Pojasnjuje, da pri tvorbi feminativov gre za obraziljenje jedra skladijske podstave in ne določujoče sestavine (Vidovič Muha 2011:30). Da pogledi na besedotvorno in pomensko uvrščanje feminativov niso enotni in ustaljeni, opozarja tudi Jež (1998:224).

⁵ Besedotvorna analiza 500 ženskospolskih oblik priimkov iz *Slovenskega pravopisa* kaže, da je 38 (8 %) priimkovnih feminativov nastalo z zamenjavo moškospolskega obrazila, večina, tj. 462 (92 %) pa z dodajanjem ženskospolskega obrazila priimku moškega spola. Najpogostejše ženskospolsko priponsko obrazilo je *-ovka* (35 %, npr. *Golobovka*), sledijo *-ka* (31 %; *Selanka*), *-ica* (21 %; *Pečovnica*) in *-evka* (13 %; *Ambroževka*). Pojavi se le en primer z *-inja* (*Hajdinjakinja*) (Markežič 2013:131–137).

-ica zamenjuje moškospolsko priponsko obrazilo *-ič*. Z umestitvijo v drugo poglavje ga avtor loči od preostalih feminativov, tvorjenih iz občnoimenske podstave (Bohorič 1584:67). Za razliko od Bohoriča pa Zagajšek tovrstnih poimenovanj ne loči od drugih feminativov; obravnava jih kot izpeljane iz moškospolskih s priponskim obrazilom *-anka* (*lublannzhanka, zellanka*), pri čemer gre za dodajanje priponskega obrazila *-ka* k izglasjem moškospolskih samostalnikov na *-n* (1791:221). Po Pohlinovi *Kranjski gramatiki* pa so tovrstna poimenovanja lahko tvorjena s priponskima obraziloma *-ica* (*Krayniza*) in *-ka* (*Lublanzanka, Shtajerka*), in to z dodajalnim (*Lublanzan* → *Lublanzanka*) in z zamenjevalnim načinom (*Shtajerec* → *Shtajerka*) (Pohlin 1768:116).

Vodnik pa v začetku 19. stoletja v svoji slovnici loči imena prebivalk od preostalih ženskospolskih poimenovanj oseb, vse skupaj pa obravnava znotraj istega poglavja *Izobrazenje besed*. »Domovinska imena«, kot jim pravi, se lahko tvorijo z naslednjimi feminativnimi priponskimi obrazili: *-anka*⁶ (*Doblanka, Grajanka, Breshanka*),⁷ *-ica* (*Krajnica, Gradišnica*), *-inja* (*Lahinja, Turkinja*), *-šca* (*Kamnišca*), *-ša* (*Koroša*)⁸ (Vodnik 1811:152). Tudi Dajnko slovnica ponuja popis priponskih obrazil; ugotavljamo, da so poimenovanja prebivalk lahko tvorjena z *-inja* (*Turkinja*), *-ka* (*Čehka, Slovenka*), *-kinja* (*Slovenkinja, Čehkinja, Nemkinja, Koroškinja*), *-ovka* (*Čehovka*), pri tem pa ni opaziti ločevanja med feminativi, tvorjenimi iz občnoimenske podstave, in tistimi iz lastnoimenske podstave. Ob variantnih obrazilih *-ka* in *-inja* pa avtor daje prednost drugemu (Dajnko 1824:48–72). Podobno kot Dajnko tudi Metelko (1825:66–68) ne loči feminativov, tvorjenih iz lastno- oz. občnoimenske podstave. Poimenovanja prebivalk so lahko tvorjena z zamenjevalnim načinom iz ustreznih moškospolskih vzporednic na *-ec* (s feminativnim priponskim obrazilom *-ka*: *Gorenec – Gorenka, Doleneč – Dolenka, Štajerec – Štajerka, Nemec – Nemka, Polanec – Polanka*), z dodajalnim načinom iz vzporednih moškospolskih poimenovanj (prav tako s *-ka*: *Gorjan – Gorjanka, Ižan – Ižanka, Doblán – Doblanka* oz. z *-inja*: *Hrovatinja, Krajninja, Korošinja, Turkinja, Rusinja, Grkinja, Francozinja, Polakinja*). Tudi Metelko opozori na variantni feminativni priponski obrazili *-ka* in *-inja*, ki lahko zamenjata moškospolsko priponsko obrazilo *-ec* (*Kranjka* ali *Krajninja*).

Po Murščevi slovnici so poimenovanja prebivalk lahko tvorjena z zamenjevalnim načinom (namesto *-ec* nastopi *-ka* *Nemec – Nemka, Slovenec*

⁶ V resnici gre za dodajanje priponskega obrazila *-ka*.

⁷ Tvorba s *-ka* kot dodajalnim obrazilom k izglasju na *-n*.

⁸ Priponsko obrazilo *-a* zamenja moškospolsko obrazilo *-ec*.

Seveda se navedene tvorjenke zelo razlikujejo od izrazov v sodobnem knjižnem jeziku (npr. *Kamničanka, Korošica*).

– *Slovenka* ali *-ica Krajnec – Krajnica, Korošec – Korošica*) ali z dodajalnim načinom (z *-ica Hrovat – Hrovatica* ali z *-inja Grk – Grkinja, Polak – Polakinja, Francoz – Francozinja, Rus – Rusinja*), pri čemer primere tvorjenk iz lastno- in občnoimenske podstave obravnava kar skupaj (Muršec 1847:71–72). Malavašič pa v svoji slovnici v posebnem poglavju obravnava tvorbo lastnoimenskih poimenovanj, znotraj tega pa posebej t. i. Ljudstvine imena s posebnim podpoglavjem Zlaga ženskih imen. Ženskospolska poimenovanja prebivalk so lahko tvorjena s feminativnimi priponskimi obrazili *-ica* (z zamenjavo vzporednega moškospolskega obrazila *-ec* *Korošec – Korošica, Krajnec – Krajnica* ali z dodajalnim načinom *Hrovat – Hrovatica*), *-inja* (z dodajalnim načinom *Turk – Turkinja, Grek – Grekinja, Francoz – Francozinja, Rus – Rusinja*), *-ka* (z zamenjevalnim načinom *-ec* → *-ka* *Gorenec – Gorenka, Ižanec – Ižanka, Slovenec – Slovenka* ali z dodajanjem izglasju na *-n* *Litijan – Litijanka*) (Malavašič 1849:93–112). Potočnikova slovnica pa ponuja popis priponskih obrazil, iz katerega je ob siceršnjem neločevanju tvorbe iz lastno- in občnoimenske podstave mogoče razbrati, da se poimenovanja prebivalk tvorijo samo s priponskim obrazilom *-nja* (*Turkinja*) (Potočnik 1849:5–9). Zato pa Majarjeva slovnica feminativov, tvorjenih iz lastnoimenskih podstav, ne ponuja. Istega leta je izšla tudi Navratilova slovnica, po kateri so poimenovanja prebivalk obravnavana skupaj z izobčnoimenskimi feminativi, tvorjena pa so z zamenjavo moškospolskega priponskega obrazila *-ec* s feminativnima *-ka* (*Slovenec – Slovenka, Dalmatinec – Dalmatinka, Ižanec – Ižanka*) in *-ica* (*Korošec – Korošica*) oz. z dodajanjem priponskega obrazila *-ka* moškospolskemu samostalniku z izglasjem na *-n* (*Litijan – Litijanka*) (Navratil 1850:40).

Janežič loči poimenovanja, tvorjena iz lastnoimenske podstave, od preostalih tvorjenk. Poimenovanja prebivalk tako obravnava (poleg priimkovnih feminativov in poimenovanj pokrajin) v poglavju Zlaga ljudstvinih imen. Tovrstna poimenovanja so lahko tvorjena s feminativnimi priponskimi obrazili z zamenjevalnim (priponsko obrazilo *-ec* je zamenjano z obrazilom *-ka* *Gorenec – Gorenka* oz. *-ica* *Korošec – Korošica, Kranjec – Kranjica*) ali dodajalnim načinom (moškospolskemu samostalniku z izglasjem na *-n* se doda priponsko obrazilo *-ka*, npr. *Celovčan – Celovčanka, Egipčan – Egipčanka, Gradčan – Gradčanka, Ljubljčan – Ljubljčančanka*) (Janežič 1854:16–17). Po Miklošičevi primerjalni slovnici pa so poimenovanja prebivalk tvorjena s priponskimi obrazili *-inja* (*Čehinja, Grkinja, Turkinja*), *-kinja* (zamenjava moškospolskega priponskega obrazila *-ec*, npr. *Nemkinja, Slovenkinja*), *-ka* (prav tako zamenja moškospolsko obrazilo *-ec*, npr. *Slovenka*). Tudi Miklošič ne ločuje feminativov, tvorjenih iz lastno- oz. občnoimenske podstave (Miklošič 1875:143–144, 266–267, 295–297). V Šumano-*vi Slovenski slovnici po Miklošičevi primerjalni* (1881:232, 241) pa so poime-

novanja prebivalk tvorjena s priponskim obrazilom *-inja* kot dodajalnim (*Grkinja*) ter z zamenjevalnima *-kinja* (*Slovenkinja*) in *-ka* (*Slovenka*). V glavnem navaja Miklošičeve primere, ki jih ne loči od feminativov, tvorjenih iz občnoimenske podstave. Šuman nato v *Slovenski slovnici za srednje šole* (1884:100–110) v popisu obrazil znova kot za feminativno tvorbo produktivna priponska obrazila navaja *-ica*, *-inja*, *-ka*, *-ovka* in *-ulja*, pri čemer poimenovanja prebivalk, po primerih sodeč, tvorita le *-ka* (*Slovenec – Slovenka*) in *-ica* (*Korošec – Korošica*), obe pa zamenjujeta moškospolsko priponsko obrazilo *-ec*. Primeri, tvorjeni iz lastnoimenske podstave, niso ločeni od tistih, tvorjenih iz občnoimenske.

Slovnica Petra Končnika (1883) ne ponuja feminativov, tvorjenih iz lastnoimenske podstave. Zato pa *Slovenska jezikovna vadnica za tesno združeni poduk v slovnici, pravopisju in spisju*, ki sta jo pripravila Schreiner in Bezjak, navaja zgolj tri feminativna priponska obrazila, to so *-ica*, *-inja* in *-ka*, pri čemer je samo zadnje produktivno tudi pri tvorbi poimenovanj za prebivalke: *Ljubljančan – Ljubljančanka*, *Mariborčan – Mariborčanka*. Breznikove slovnice v primerjavi z že omenjenimi ne ponujajo ničesar novega. Prva iz leta 1916 popisuje največ feminativnih priponskih obrazil, ki tvorijo imena prebivalk, in tudi največ konkretnih primerov: *-inja* (*Grkinja*) in *-ka* (dodajalno k izglasju *-n* v primerih *Celjanka*, *Ljubljančanka* ali k izglasju na *-r* ob primeru *Bolgarka* in zamenjevalno za moškospolsko obrazilo *-ec* v primerih *Slovenka*, *Nemka*) (Breznik 1916:175, 180). Izdaji iz 1924 in 1934 pa kot produktivno za tvorbo poimenovanj prebivalk navajata zgolj feminativno priponsko obrazilo *-ka* ob samo dveh primerih: zamenjevalno pri primeru *Slovenka* in dodajalno pri konkretnem primeru *Ljubljančanka* (Breznik 1924:169; 1934:166). Leta 1956 so *Slovensko slovnico* izdali Anton Bajec, Rudolf Kolarič, Mirko Rupel in Jakob Šolar. Pregledali smo izdajo iz leta 1968, v njej pa je za našo raziskavo poimenovanj za prebivalke zanimivo le priponsko obrazilo *-ka* ob primeru *Slovenka*, ko zamenjuje moškospolsko obrazilo *-ec* (Bajec idr. 1968:152). V Bajčevem *Besedotvorju slovenskega jezika* lahko poimenovanja prebivalk tvori le priponsko obrazilo *-ka*. Kot dodajalno nastopa k izglasju moškospolskega samostalnika na *-n* (*Norvežanka*), kot zamenjevalno pa namesto moškospolskega priponskega obrazila *-ec* (*Slovenka*, *Nemka*).

Kot produktivna za poimenovanja prebivalk se v slovnica slovenskega jezika pojavljajo feminativna priponska obrazila *-a*, *-ica*, *-inja*, *-ka*, *-kinja*, *-nja*, *-ovka* in *-šca*, ki pa niso s primeri zabeležena v vseh pregledanih virih. Spodnja preglednica prikazuje zastopanost feminativnih priponskih obrazil pri tvorbi poimenovanj za prebivalke. Pri posameznih konkretnih primerih je v oklepaju dodan D za dodajalni način, Z za zamenjevalnega.

Preglednica 1: Zastopanost feminativnih priponskih obrazil
 pri tvorbi poimenovanj za prebivalke

AVTORJI SLOVNIC	FEMINATIVNA PRIPONSKA OBRAZILA							
	-a	-ica	-šca	-nja	-inja	-kinja	-ka	-ovka
Bohorič	/	Lamber- garica (D), Lublanči- ca (Z)	/	/	/	/	/	/
Zagajšek	/	/	/	/	/	/	Zellanka (D)	/
Pohlin	/	Krayniza (Z)	/	/	/	/	Lublanzan- ka (D), Shtajerka (Z)	/
Vodnik	Koroša (Z)	Krajnica (Z)	Kamnišca (Z)	/	Grkinja (D)	/	Grajanka (D)	/
Dajnko	/	/	/	/	Turkinja (D)	Sloven- kinja (Z), Čehkinja (D)	Slovenka (Z), Čehka (D)	Čehovka (D)
Metelko	/	/	/	/	Hrovati- nja (D), Koroši- nja (Z)	/	Gorenka (Z), Gorjan- ka (D)	/
Muršec	/	Krajnica (Z), Hrova- tica (D)	/	/	Grkinja (D)	/	Nemka (Z)	/
Malavašič	/	Korošica (Z), Hrova- tica (D)	/	/	Rusinja (D)	/	Ižanka (Z), Litijanka (D)	/
Potočnik	/	/	/	Turknja (D)	/	/	/	/
Majar	/	/	/	/	/	/	/	/
Navratil	/	Korošica (Z)	/	/	/	/	Dalmatinka (Z), Litijan- ka (D)	/
Janežič	/	Korošica (Z)	/	/	/	/	Gorenka (Z), Celov- čanka (D)	/
Miklošič	/	/	/	/	Čehinja (D)	Nem- kinja (Z)	Slovenka (Z)	/

AVTORJI SLOVNIC	FEMINATIVNA PRIPONSKA OBRAZILA							
	-a	-ica	-šca	-nja	-inja	-kinja	-ka	-ovka
Šuman ⁹	/	/	/	/	Grkinja (D)	Sloven- kinja (Z)	Slovenka (Z)	/
Šuman ¹⁰	/	Korošica (Z)	/	/	/	/	Slovenka (Z)	/
Končnik	/	/	/	/	/	/	/	/
Schreiner- Bezjak	/	/	/	/	/	/	Mariborčan- ka (D)	/
Breznik	/	/	/	/	Grkinja (D)	/	Celjan- ka (D), Nem- ka (Z)	/
Rupel, Bajec, Kolarič, Šolar	/	/	/	/	/	/	Slovenka	/
Bajec	/	/	/	/	/	/	Norvežanka (D), Sloven- ka (Z)	/

1. Feminativno priponsko obrazilo *-a* se pojavi le v Vodnikovi slovnici kot zamenjava moškospolskega obrazila *-ec* ob izglasju podstave na *-š* (*Koroša*).

2. Priponsko obrazilo *-ica* nastopa v osmih virih, in sicer kot zamenjevalno (le namesto moškospolskega obrazila *-ec*, npr. *Korošica*) ali kot dodajalno k izglasjem na *-r* (*Lambergarica*) ali na *-t* (*Hrovatica*).

3. Obrazilo *-inja* smo kot produktivno za tvorbo poimenovanj prebivalk zasledili v osmih virih, v glavnem nastopa kot dodajalno k izglasjem podstav samostalnikov moškega spola na *-h* (*Čehinja*), *-k* (*Grkinja*), *-s* (*Rusinja*), *-t* (*Hrovatinja*), *-z* (*Francozinja*), v enem primeru pa nastopi kot zamenjava moškospolskega priponskega obrazila *-ec* (*Korošinja*).

4. Priponsko obrazilo *-ka* je pri tvorbi poimenovanj za prebivalke lahko dodajalno k izglasjem *-h* (*Čehka*), *-n* (*Zellanka*) in *-r* (*Bolgarka*) ali zamenjevalno k priponskemu obrazilu *-ec* (*Slovenka*). Nastopa v vseh virih, ki smo jih vključili v analizo, razen pri Bohoriču, Majarju, Končniku in Potočniku.

5. Obrazilo *-kinja* je lahko dodajalno k izglasju podstave na *-h* (*Čehkinja*) ali zamenjevalno k moškospolskemu obrazilu *-ec* (*Slovenkinja*). Zasledimo jo pri Dajniku, Miklošiču in Šumanu.

⁹ Josip Šuman: *Slovenska slovnica po Miklošičevi primerjalni* (1881).

¹⁰ Josip Šuman: *Slovenska slovnica za srednje šole* (1884).

6. Feminativno obrazilo *-nja*¹¹ se pojavi le v Potočnikovi slovnici kot dodajalno k izglasju podstave na *-k* (*Turknja*).

7. Tudi priponsko obrazilo *-ovka* nastopa le v eni, tj. Dajnkovi slovnici kot dodajalno k izglasju podstave na *-h* (*Čehovka*).

8. Obrazilo *-šca* nastopa le pri Vodniku kot zamenjava moškospolskega priponskega obrazila *-čan* (*Kamnišca*).¹²

Zanimivo je opazovati variantna priponska obrazila, ki se pritikajo na isto besedotvorno podstavo. Kot taka nastopajo dodajalna obrazila *-inja*, *-kinja*, *-ka*, *-ovka* (*Čehinja*, *Čehkinja*, *Čehka*, *Čehovka*), *-nja* in *-inja* (*Turknja*, *Turkinja*), *-inja* in *-ica* (*Hrovatinja*, *Hrovatica*), kot zamenjevalna pa *-a*, *-ica*, *-inja*; *-kinja* in *-ka* k priponskemu obrazilu *-ec* (*Koroša*, *Korošica*, *Korošinja*; *Slovenkinja*, *Slovenka*).

3. Poimenovanja prebivalk v *Slovenskem pravopisu*

Obravnavata tega področja je v *Slovenskem pravopisu* (2001) zelo skopa, združena z občnoimenskimi poimenovanji; po njej izpeljanke za moške osebe ali živali načeloma imajo vzporednice za ženski spol. Tudi po tem jezikovnem viru jih tvorimo tako, da moškospolskemu poimenovanju dodamo ustrezno ženskospolsko priponsko obrazilo (*učitelj – učiteljica*, *Novomeščan – Novomeščanka*, *nemčur – nemčurka*, *knez – kneginja*, *prodekan – prodekanica*, *kustos – kustosinja/kustodinja*) ali pa moškospolsko priponsko obrazilo zamenjamo z ženskospolskim (*Slovenec – Slovenka*, *knjigovodja – knjigovodkinja*). Sicer pa so ženskospolska poimenovanja za prebivalke zbrana v slovarskem delu *Slovenskega pravopisa* kot podiztočnice pri zemljepisnih lastnih imenih. Ob iskalnem pogoju preb. smo našli 2501 iztočnico. Izločili smo poimenovanja, izpeljana iz enakih zemljepisnih lastnih imen (npr. *Gabrje → Gabrčan → Gabrčanka*, pri čemer je mišljeno Gabrje pri Novem mestu ali Gabrje pri Ajdovščini, poimenovanje za prebivalca oz. prebivalko pa je enako). Tako smo analizirali 2420 konkretnih primerov. Med temi jih je več, to je 1849 (ali 76 %), nastalo z dodajanjem ženskospolskega priponskega obrazila samostalniku moškega spola, preostalih 571 (24 %) pa jih je bilo tvorjenih z zamenjavo moškospolskega obrazila. Razmerje med obema načinoma tvorbe prikazuje spodnji grafikon.

---

¹¹ Gre za reducirano pripono iz *-inja*: *Turk-inja → *Turknja*.

¹² Kamnik: *Kamničan < *-*jan*: *Kamnišca* je povsem drugačna tvorba, ki v slovenščini ni osamljena: *kamniški : *Kamniščica → *Kamnišca*.

Grafikon 1: *Poimenovanja za prebivalke v Slovenskem pravopisu (2001) glede na način tvorbe*

Najpogostejše ženskospolsko priponsko obrazilo je bilo obrazilo *-ka*, ki se je pojavilo skupno kar 2331-krat (96 % vseh zbranih besed), sledi obrazilo *-inja* s skupno 65 pojavitvami (3 %), nato *-ica* z 20 (0,8 %), feminativna priponska obrazila *-ca*,¹³ *-kinja*, *-anka* in *-evka* pa so zastopana s po enim konkretnim primerom. Zastopanost navedenih feminativnih priponskih obrazil pri tvorbi poimenovanj za prebivalke v *Slovenskem pravopisu* prikazuje spodnji grafikon.

¹³ Sicer neknižno *-ica*.

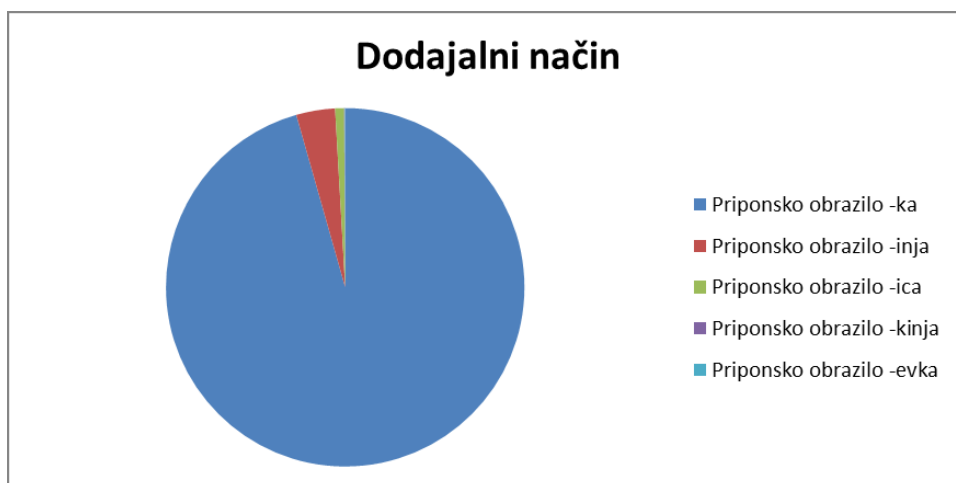
Grafikon 2: *Feminativna priponska obrazila pri poimenovanjih za prebivalke v Slovenskem pravopisu (2001)*

3.1. Poimenovanja, nastala z dodajalnim načinom

Večina, kar 76 % oz. 1849 primerov, iz slovarskega dela *Slovenskega pravopisa* izpisanih poimenovanj za prebivalke, je nastala z dodajanjem ženskospolskega obrazila samostalnikom moškega spola. Največ primerov, 1767 (95,5 %), je nastalo z dodajanjem obrazila *-ka*. Drugo najpogostejše dodajalno feminativno priponsko obrazilo je bilo *-inja* s 65 primeri (3,5 %), tretje pa *-ica* s 15 primeri tvorjenk (0,8 %). Priponski obrazili *-kinja* in *-evka* se pojavita le po enkrat.

Grafikon 3: *Zastopanost feminativnih priponskih obrazil pri tvorbi poimenovanj za prebivalke z dodajalnim načinom*

Spodnja preglednica prikazuje, katerim izglasjem (obrazil in podstav) moškospolskih samostalnikov se navedena feminativna priponska obrazila dodajajo, kadar tvorijo poimenovanja za prebivalke.

Preglednica 2: Poimenovanja za prebivalke, nastala z dodajanjem ženskospolskega obrazila samostalnikom moškega spola

DODAJALNO OBRAZILO	IZGLASJE	PRIMER POIMENOVANJA
<i>-ica</i>	<i>-r</i>	<i>Bačarica</i>
	<i>-t</i>	<i>Hrvatica</i>
<i>-inja</i>	<i>-b</i>	<i>Švabinja</i>
	<i>-č</i>	<i>Apačinja</i>
	<i>-d</i>	<i>Judinja</i>
	<i>-f</i>	<i>Volofinja</i>
	<i>-g</i>	<i>Nibelunginja</i>
	<i>-h</i>	<i>Čehinja</i>
	<i>-k</i>	<i>Aztekinja</i>
	<i>-m</i>	<i>Rominja</i>
	<i>-r</i>	<i>Burinja</i>
	<i>-s</i>	<i>Anglosasinja</i>
	<i>-š</i>	<i>Malgašinja</i>
	<i>-t</i>	<i>Baltinja</i>
	<i>-z</i>	<i>Aškenazinja</i>
	<i>-ž</i>	<i>Angležinja</i>
<i>-kinja</i>	<i>-b</i>	<i>Srbkinja</i>
<i>-ka</i>	<i>-b</i>	<i>Kašubka</i>
	<i>-č</i>	<i>Čička</i>
	<i>-d</i>	<i>Dravidka</i>
	<i>-j</i>	<i>Masajka</i>
	<i>-l</i>	<i>Mongolka</i>
	<i>-m</i>	<i>Eskimka</i>
	<i>-n</i>	<i>Hunka</i>
	<i>-r</i>	<i>Madžarka</i>
	<i>-t</i>	<i>Obodritka</i>
<i>-evka</i>	<i>-j</i>	<i>Majevka</i>

1. Priponsko obrazilo *-ica* pri tvorbi poimenovanj za prebivalke dodajamo moškospolskim samostalnikom z izglasjem na *-r* (*Kočevarica*, *Dragarica*, *Pokljukarica*, *Šiškarica*, *Železnikarica*) ali *-t* (samo primer *Hrvatica*).

2. Obrazilo *-inja* je dodano največ različnim izglasjem podstav moškospolskih poimenovanj za prebivalce: *-b* (*Švabinja*), *-č* (*Apačinja*), *-d* (*Judinja*, *Kurdinja*, *Švedinja*, *Vendinja*), *-f* (*Volofinja*), *-g* (*Nibelunginja*, *Tuareginja*, *Vikinginja*), *-h* (*Čehinja*, *Kazahinja*, *Lahinja*, *Vlahinja*), *-k* (*Baskinja*, *Grkinja*, *Inkinja*, *Tadžikinja*), *-m* (*Rominja*), *-r* (*Burinja*), *-s* (*Prusinja*, *Rusinja*, *Sasinja*), *-š* (*Malgašinja*), *-t* (*Baltinja*, *Keltinja*, *Koptinja*, *Škotinja*), *-z* (*Aškenazinja*, *Čerkezinja*), *-ž* (*Angležinja*).

3. Priponsko obrazilo *-kinja* je zastopano le z enim primerom, to je *Srbkinja*, pri čemer je ženskospolsko priponsko obrazilo dodano moškospolskemu poimenovanju z izglasjem na *-b*.

4. Obrazilo *-ka* je dodano izglasjem podstav na *-b* (en primer: *Kašubka*), *-č* (samo en primer – *Čička*), *-d* (*Dravidka*, *Samojedka*, *Gepidka*, *Langobardka*, *Lombardka*), *-j* (samo *Masajka*), *-l* (*Mongolka*, *Vandalka*), *-m* (le *Eskimka*), *-n* (*Afričanka*, *Čečenka*, *Latinka*, *Tevtonka*, *Hunka*), *-r* (*Avarka*, *Berberka*, *Ilirka*, *Maorka*, *Ujgurka*) in *-t* (*Antka*, *Hotentotka*, *Obodritka*, *Sarmatka*, *Udmurtka*).

5. Obrazilo *-evka* je zastopano zgolj z enim konkretnim primerom, pri čemer se doda izglasju na *-j* (*Majevka*).

3.2. Poimenovanja, nastala z zamenjevalnim načinom

Manj je primerov, nastalih z zamenjevalnim načinom tvorbe feminativov, samo 571. Večina jih je bila tvorjena s priponskim obrazilom *-ka*, to je 564 (98,8 %), samo pet primerov je nastalo z obrazilom *-ica* (ali 0,8 %), priponski obrazili *-ca* in *-anka* pa se pojavita le pri enem primeru.

Grafikon 4: Zastopanost feminativnih priponskih obrazil pri tvorbi poimenovanj za prebivalke z zamenjevalnim načinom

Spodnja preglednica prikazuje, katera moškospolska priponska obrazila se zamenjujejo z navedenimi feminativnimi priponskimi obrazili, kadar gre za poimenovanja prebivalk.

Preglednica 3: Poimenovanja za prebivalke, nastala z zamenjavo celotnega ali le izglasnega dela moškospolskega obrazila z ženskospolskim ob isti podstavi

ŽENSKOSPOLSKO OBRAZILLO	OBRAZILLO MOŠKEGA SPOLA	IZGLASJE PODSTAVE	PRIMER POIMENOVANJA
-ca	-ec	-š	Črnovršca
-ica	-ec	-nj	Kranjica
		-š	Korošica
		-ž	Vipolžica
	-ik	-n	Močvirnica
-ka	-c	-lj	Dupeljka
		-n	Komenka
		-r	Nigrka
	-čan	-nj	Guštanjka
		-l	Kapelka
		-n	Dobenka
		-r	Javorka
	-ec	-j	Ahajka
		-m	Nemka
		-n	Afganistanka
-anka	-ec	-ž	Povolžanka

1. Priponsko obrazilo *-ca* se pojavi le pri enem primeru, ko zamenja moškospolsko obrazilo *-ec* (Črnovršca).

2. Feminativno priponsko obrazilo *-ica* zamenjuje moškospolski obrazili *-ec* (Črnovršica, Korošica, Kranjica, Vipolžica) in *-ik* (samo Močvirnica).¹⁴

3. Priponsko obrazilo *-ka* pa pri tvorbi poimenovanj za prebivalke lahko zamenjuje moškospolska obrazila *-c* (Biljenka, Bosenka, Brika, Dupeljka, Nigrka, Komenka, Skopeljka, Vatoveljka), *-čan* (Dobenka, Guštanjka, Javorka, Kapelka), *-ec* (Ahajka, Etiopijka, Hindujka, Kazahstanka, Nemka, Slovenka). Primeri moškospolskih poimenovanj z obrazilom *-čan* so lahko tvorjeni tudi s priponskim obrazilom *-ec*; tako obrazilo *-ka* zamenja priponski obrazili *-čan*

¹⁴ Močvirnik v pomenu 'Ljubljčan' s feminativom *močvirnica* (tip sodnik : sodnica) torej prek pridevnika na *-en*; tvorjenost iz pridevniške osnove *Močvirn- + *-ik* oz. *-ica*.

(*Dobenčan, Guštanjčan, Javorčan, Kapelčan*) ali *-ec* (*Dobenec, Guštanjec, Javorec, Kapelec*).

4. Obrazilo *-anka* nastopi le enkrat, in to kot zamenjava moškospolskega priponskega obrazila *-ec* pri primeru *Povolžanka*.

4. Sklep

Ob obstoječih raziskavah izobčnoimenske tvorbe feminativov, ki kažejo na povečevanje tovrstnih poimenovanj z vstopanjem žensk v celovit javni svet, se nam je zdelo pomembno proučiti tudi izlastnoimensko tvorbo s poudarkom na poimenovanjih za prebivalke. Slednja so bila zbrana v slovarskem delu *Slovenskega pravopisa*; analizirali smo 2420 tovrstnih primerov. Med temi jih je manj, to je 571 (ali 24 %), nastalo z zamenjavo moškospolskega obrazila, preostalih 1849 (76 %) pa jih je bilo tvorjenih z dodajanjem ženskospolskega priponskega obrazila samostalniku moškega spola. Najpogostejše ženskospolsko priponsko obrazilo je bilo obrazilo *-ka*, ki se je pojavilo skupno kar 2331-krat (96 % vseh zbranih besed; npr. *Masajka, Mongolka*), sledi obrazilo *-inja* s skupno 65 pojavitvami (3 %; npr. *Čehinja*), nato *-ica* z 20 (0,8 %; npr. *Hrvatica*), feminativna priponska obrazila *-ca, -kinja, -anka, -evka* pa so zastopana s po enim konkretnim primerom (*Črnovršca, Srbkinja, Povolžanka, Maječka*). Opažamo, da obrazila *-inja, -kinja* in *-evka* nastopajo samo kot dodajalna, feminativni priponski obrazili *-ca* in *-anka* pa sta zgolj zamenjevalni. Presek tovrstne tvorbe v slovnicaх slovenskega jezika skozi zgodovino in sodobnega stanja pa kaže na stalnost priponskih obrazil *-ica* in *-ka* kot dodajalnih in zamenjevalnih ter kot takih najpogosteje zastopanih.

Viri in literatura

- Bajec, Anton. 1950. *Besedotvorje slovenskega jezika*. Ljubljana: SAZU.
Bajec, Anton; Rudolf Kolarič; Mirko Rupel; Jakob Šolar. 1968. *Slovenska slovnica*. Ljubljana: DZS.
Bohorič, Adam. 1584. *Arcticae horulae succisivae*. Wittenberg.
Breznik, Anton. 1916. *Slovenska slovnica za srednje šole*. Celovec: Tiskarna Družbe sv. Mohorja.
Breznik, Anton. 1924. *Slovenska slovnica za srednje šole*. Prevalje: Družba sv. Mohorja.
Breznik, Anton. 1934. *Slovenska slovnica za srednje šole*. Celje: Družba sv. Mohorja.
Dajko, Peter. 1824. *Lehrbuch der Windischen Sprache*. Gradec.

- Janežič, Anton. 1854. *Slovenska slovnica s kratkim pregledom slovenskega slovstva ter z malim cirilskim in glagoliškim berilom za Slovence*. Celovec.
- Jež, Marija. 1998. Iz teorije feminativov. Ur. Štrukelj. I. *Jezik za danes in jutri*. Ljubljana: Društvo za uporabno jezikoslovje Slovenije, 223–230.
- Končnik, Peter. 1883. *Slovenska slovnica z naukom, kako se pišejo pisma in opravilni sestavki*. Dunaj.
- Korošec, Tomo. 1998. *Slovenski vojaški jezik*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Majar, Matija. 1848. *Pravila kako izobraževati ilirsko narečje i u obče slavenski jezik*. Ljubljana.
- Malavašič, Fran. 1849. *Slovenska slovnica za prve slovenske šole v mestih in na deželah*. Ljubljana.
- Markežič, Tjaša. 2012. Distribucija priponskih obrazil -ica in -ka s poudarkom na feminativni tvorbi. *Jezikoslovni zapiski*, 18/1, 127–142.
- Markežič, Tjaša. 2013. Raba priimkovnih feminativov nekoč in danes. *Časopis za zgodovino in narodopisje*, 84/4, 131–155.
- Markežič, Tjaša. 2018. (Ne)omejenost tvorbe feminativov v slovenščini. *Slavia Centralis*, 11/1, 61–78.
- Metelko, Franc. 1825. *Lehrgebäude der Slowenischen Sprache im Königreiche Illyrien und in den benachbarten Provinzen*. Ljubljana.
- Miklošič, Fran. 1875. *Vergleichende Stammbildungslehre der slavischen Sprachen*. Dunaj.
- Muršec, Jožef. 1847. *Kratka slovenska slovnica za pervence*. Gradec.
- Navratil, Ivan. 1850. *Kurze Sprachlehre mit einer möglichst vollständigen Rechtschreibung der slovenischen Sprache, nebst einem praktischen Anhangge enthaltend*. Ljubljana.
- Pohlin, Marko. 1768. *Kraynska grammatika*. Ljubljana.
- Potočnik, Blaž. 1849. *Grammatik der slowenischen Sprache*. Ljubljana.
- Schreiner, Henrik; Janko Bezjak. 1903–1905. *Slovenska jezikovna vadnica za tesno združeni poduk v slovnici, pravopisu in spisju*. Dunaj.
- Slovenski pravopis*, www.fran.si (dostop julij 2020).
- Stramljič Breznik, Irena. 1994/95. Specializiranost obrazil za izpeljanke s pomenom vršilca dejanja, nosilca lastnosti ali stanja in opravkarja. *Jezik in slovstvo*, 40, 285–291.
- Stramljič Breznik, Irena. 2004. *Besednodružinski slovar slovenskega jezika. Poskusni zvezek za iztočnice na B*. Maribor: Slavistično društvo.
- Šuman, Josip. 1881. *Slovenska slovnica po Miklošičevi primerjalni*. Ljubljana: Matica slovenska.
- Šuman, Josip. 1884. *Slovenska slovnica za srednje šole*. Celovec: Družba sv. Mohorja.

- Toporišič, Jože. 2004. *Slovenska slovnica*. Maribor: Založba Obzorja.
- Vidovič Muha, Ada. 1997. Prvine družbene prepoznavnosti ženske prek poimenovalne tipologije njenih dejavnosti, lastnosti. Ur. Derganc, Aleksandra. *Zbornik predavanj / XXXIII. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*, 30. 6. – 19. 7. 1997. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti, 69–79.
- Vidovič Muha, Ada. 2003. Čas stiske jezikoslovnega nazora ali odgovor avtorju na vprašanja zasnove Slovarja Slovenskega pravopisa. *Slavistična revija*, 51/2, 177–181.
- Vidovič Muha, Ada. 2011. *Slovensko skladiščno besedotvorje*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Vodnik, Valentin. 1811. *Pismenost in Grammatika za prve šole*. Ljubljana.
- Zagajšek, Mihael. 1791. *Slovenska grammatika oder Georg Sellenko's Wendische Sprachlehre*. Celje.

Feminine forms of proper nouns in Slovene language: naming residents

Abstract

The paper presents a word-formational analysis of 2420 feminine forms of naming residents. The results show that 1849 (76 %) are derived by adding the feminine suffix to the masculine form and 571 (24 %) with the change of masculine suffix. The most frequently used feminine suffix is *-ka* with 2331 words (96 %; *Slovenka*), followed by *-inja* with 65 words (3 %; *Rusinja*) and *-ica* with 20 (0,8 %; *Hrvatica*); feminine suffixes *-ca* (*Črnovršca*), *-kinja* (*Srbkinja*), *-anka* (*Povolžanka*) and *-evka* (*Majevka*) are represented by one specific case each.

Feminativi iz vlastitih imenica u slovenskom jeziku: imenovanja stanovnica

Sažetak

U članku je predstavljena analiza 2420 naziva za stanovnice. Od toga je 1849 (76%) nastalo dodavanjem ženskog sufiksa imenici muškog roda, a preostalih 571 (24%) zamjenom sufiksa muškog roda. Najčešći ženski sufiks bio je *-ka* koji se pojavio 2331 puta (96 % prikupljenih riječi, na primjer *Slovenka*), zatim sufiks *-inja* sa 65 pojava (3 %; *Rusinja*), za njim *-ica* sa 20 (0,8 %; *Hrvatica*); a ženski sufiksi *-ca* (*Črnovršca*), *-kinja* (*Srbkinja*), *-anka* (*Povolžanka*), *-evka* (*Majevka*) predstavljeni su s po jednim konkretnim primjerom.

Ključne riječi: slovenski jezik, tvorba riječi, feminativi, imenovanja stanovnica

Ključne besede: slovenski jezik, besedotvorje, feminativi, poimenovanja prebivalk

Keywords: Slovene language, word formation, feminine equivalents, feminine forms of naming residents

